

TINGENS STILLA LIV

ETT UTFORSKANDE PROJEKT OM RELATIONER MELLAN
TING OCH MÄNNISKOR

MARINA DUNCKER AXELSSON
HÖGSKOLAN FÖR DESIGN OCH KONSTHANTVERK, GÖTEBORGS UNIVERSITET,
EXAMENSPROJEKT 15 HP, KONSTNÄRLIG KANDIDATEXAMEN I DESIGN 180 HP
GÖTEBORG VT 2013

ABSTRACT

We are surrounded by things. They have their own personalities. Some evokes our emotions. We want to own them. We develop strong relationships to each other. Some of them keep us company, others feel like a part of us. They tell us stories and helps us remember. They are our memories. This is a project exploring the relationship between objects and humans. In the project I am searching for factors that can take part in creating emotional bonds to an object. Sometimes an object/thing is treated as something almost living, with its own personality. How can a dead thing/object get its own personality? A part of this project is a search for the lack or existence of a soul in an object. The definition of a soul as a part of something living, makes it interesting to search for it in something that is obviously dead. Drawing and experimenting with what happens if furniture are being treated as persons/pets/dolls/something living has been important tools in the project. The chair and the mirror gets a lot of attention and in the end of the project forms their own relationship. This relationship results in an union; mirror-chairs. "The Self", wich are chairs with mirrors to be able to hang out with yourself/your chair. The chairs can also hang out with themselves.

KEYWORDS: soul, object, human, mirror, chair, things, mirror-chair, the self

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.0 BAKGRUND s.2

1.1 MÅL s.3

1.2 SYFTE s.3

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR s.3

1.4 AVGRÄNSNINGAR s.3

2.0 GENOMFÖRANDE s.4

2.1 RELATIONER TILL TING s.4

2.2 UNDERSÖKNING AV SJÄLEN s.5

2.3 LEVANDEGÖRA s.6

2.4 ATT KLÄ UT STOLAR s.11

2.5 TECKNING OCH ATT ÖVERFÖRA TECKNINGEN TILL VERKLIGHET s.12

2.6 STOLEN s.14

2.7 SPEGELN s.15

2.8 SJÄLVET s.16

3.0 RESULTAT s.18

3.1 DESIGNPROCESSEN s.18

3.2 SLUTSATSER s.18

KÄLLFÖRTECKNING s.20

TINGENS STILLA LIV

ETT UTFORSKANDE PROJEKT OM RELATIONER MELLAN TING OCH MÄNNISKOR

1.0 BAKGRUND

Föremålen borde inte angå en eftersom de inte lever. Man begagnar sig av dem, man lägger dem tillbaka på deras plats, man lever mitt ibland dem: de är nyttiga, det är allihop. Och mig angår de, det är outhärdligt. Jag är rädd att komma i kontakt med dem, alldeles som om de vore främmande djur. Ur Äcklet, Jean-Paul Sartre

Vi omringas av saker. Vi köper, äger, får, ger, säljer, slänger, sparar, använder, vårdar eller vanvårdar. Jag är intresserad av att vi utvecklar känslor och får relationer till vissa saker, och att saker ibland behandlas nästan som något levande och kan få en personlighet. Jag har i tidigare projekt arbetat med saker som kan upplevas som levande. Exempelvis har jag utforskat hur ljus eller lamparmaturer kan fungera som sällskap. I ett annat projekt har jag arbetat med ett stolspar med mänsklig skepnad som genom att skilja sig åt fått en personlighet i relation till varandra. Jag ville fortsätta utforska detta angreppssätt i mitt examensarbete. Man talar om att saker "har en själ" eller "saknar en själ/är själlöst". Vad är en själ? En diskussion kring själsgreppet har inte utrymme här. Wikipedias korta svar på frågan är:

Själ eller psyke (grekiska: psyché) är de mentala förmågorna hos en levande varelse: förnuft, karaktär, känsla, medvetande, minne, perception, tänkande etc. Inom religionen är människans själ av enbart andlig natur medan nämnda mentala förmågor hör till den materiella världen. (<https://sv.wikipedia.org/wiki/Själ>)

Så kan döda ting ha en själ? Och om svaret är ja, var i sitter den i så fall? Det är frågor utan egentliga svar. Det som jag velat utforska i projektet har varit hur vi utvecklar emotioner och relationer till döda ting. Sökandet efter sakers själ, liv, väsen och personlighet intresserar mig särskilt. Jag har uppfattningen att man kan "umgås" med saker, och att det på sätt och vis innebär att man umgås med sig själv.

"Återvänd om det är möjligt, med en del av era avvanda och vuxna känslor till något av era barndomsting, som ni umgicks mycket med. Tänk efter om det någonsin funnits något som stått er närmare och varit mer förtroligt och nödvändigt än ett sådant ting. Om inte allt utanför det var i stånd att göra er ont och orätt, förskräcka er med smärta eller förvissa er med ovisshet? Om godhet, och att inte vara ensam tillhörde era tidigaste erfarenheter – är det då inte tack vare tingen? Var det inte ett ting som ni för första gången delade ert lilla hjärta med, liksom ett stycke bröd, som måste räcka för två?"

Rainer Maria Rilke, Auguste Rodin
(Citat återgivet i Saker av Peter Cornell)

1.1 MÅL

Målet med mitt examensprojekt har varit att utforska hur vi utvecklar relationer och emotioner till objekt. Jag har velat undersöka hur exempelvis uttryck, form, mänskliga egenskaper, historia, berättelser, material eller rörelse hos objekt påverkar vår relation till dem och väcker emotioner. Genom detta utforskande har jag velat utveckla min designprocess och mitt arbete med form.

1.2 SYFTE

Vi skapar relationer och utvecklar emotioner till döda ting omkring oss. Objekten vi omger oss med är som scenografi, rekvisita och verktyg i våra liv och minnen. Jag vill i projektet vidareutforska uttryck, material och form. Jag vill använda mig av en experimentell designprocess där jag genom ett öppet sökande inom ett område kan finna form och mening åt objekt.

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR

Hur kan döda ting/objekt få en personlighet?

Vilka faktorer kan ha en betydelse för att skapa ett känslomässigt band till ett objekt?

Vad händer om jag behandlar möbler som personer/husdjur/dockor/något levande?)

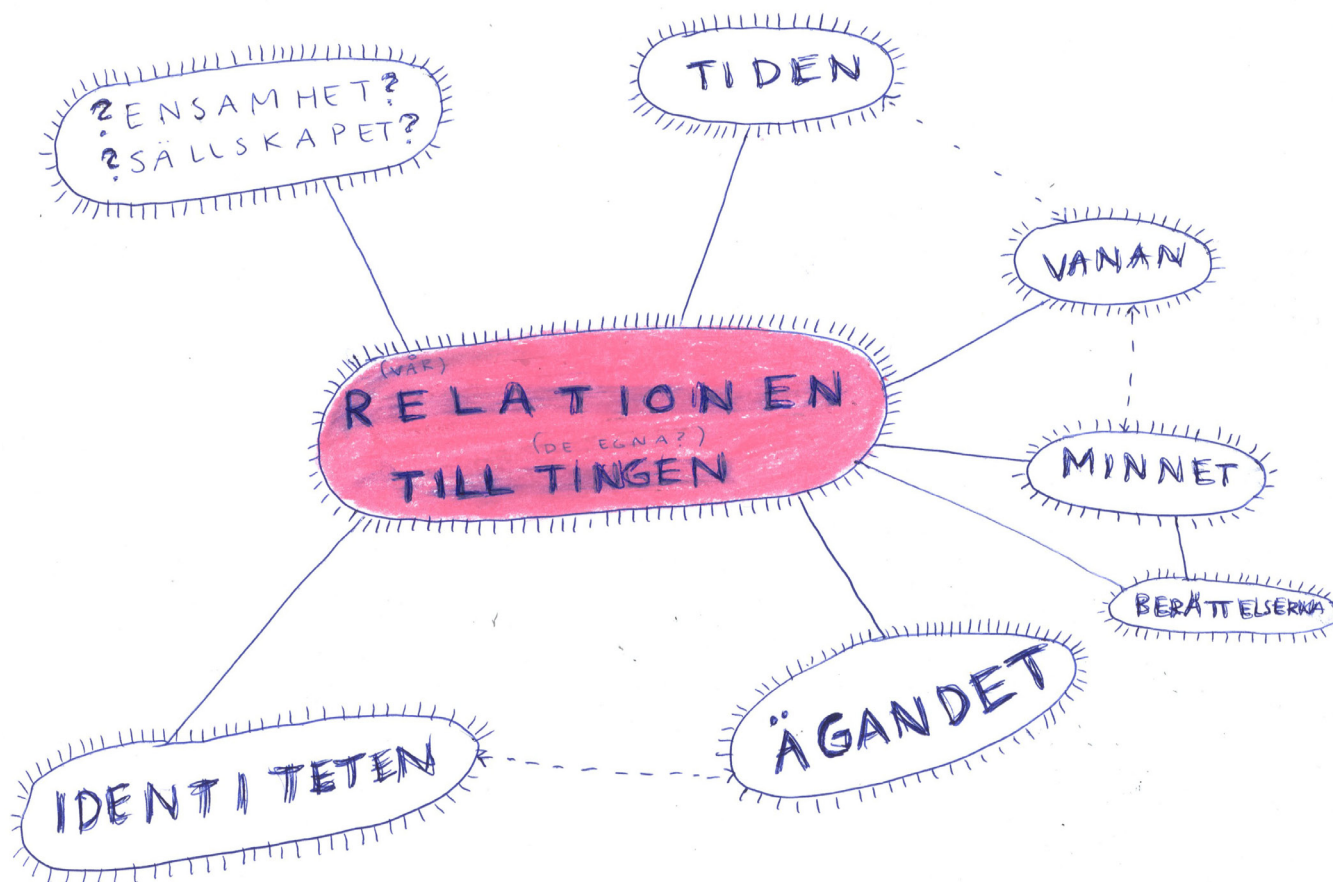
1.4 AVGRÄNSNINGAR

Jag var intresserad av materialets betydelse, vilket kan påverka ett objekts känslomässiga värde utifrån flera olika aspekter. Om det var möjligt ville jag återanvända begagnat material i projektet. Det var inte en förutsättning för projektet men något jag tyckte var viktigt att ha med mig i tankarna. Osäkerhet kring vilket material jag skulle komma att hitta och kring vart mitt utforskande skulle leda, gjorde att jag inte hade det som ett krav utan endast som en möjlig förhoppning. Jag letade efter andrahandsmaterial på loppmarknader, i andrahandsaffärer och i mitt barndomshem. Letandet gav mig inspiration, men jag hittade tyvärr inget material till den stol jag valde att bygga. Detta angreppssätt tar jag dock med mig till kommande projekt där jag ska försöka låta gamla saker få styra/skapa (ny) form.

2.0 GENOMFÖRANDE

2.1 RELATIONER TILL TING

Jag inledde mitt utforskande arbete med att fundera kring faktorer som kan spela roll för om vi utvecklar känslor för eller relationer till ting. Mitt utforskande kom delvis att handla om att söka verktyg, metoder och angreppssätt för att utforska saker och vårt förhållande och sätt att se på dem. Mina frågeställningar har varit ett verktyg för detta och lett till nya tankar och frågor under projektet. Dessa frågor har inte nödvändigtvis lett till svar, men sökandet och frågorna i sig har blivit ett verktyg för att söka efter form och uttryck. Inledningsvis började jag göra listor över experiment och undersökningar för att utforska vårt förhållande till saker. Själva sökandet efter experiment för att svara på mina frågor blev ett sätt att samla funderingar och blev på så sätt tankeverktyg i sig. Några av experimenten valde jag sedan att genomföra. Som inledning i mitt projekt funderade jag över olika typer av experiment eller undersökningar som skulle kunna fungera som verktyg för att söka svar på mina frågor kring vår relation till tingen. Vissa experiment genomförde jag, men även de experiment som jag inte genomförde fungerade som ett sätt att tänka kring frågeställningarna och hitta sätt för att försöka besvara dem.

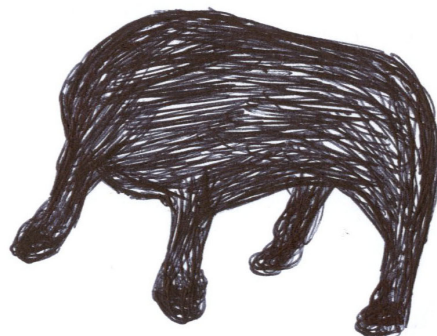
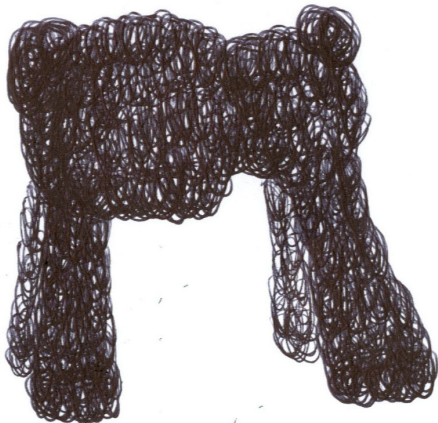
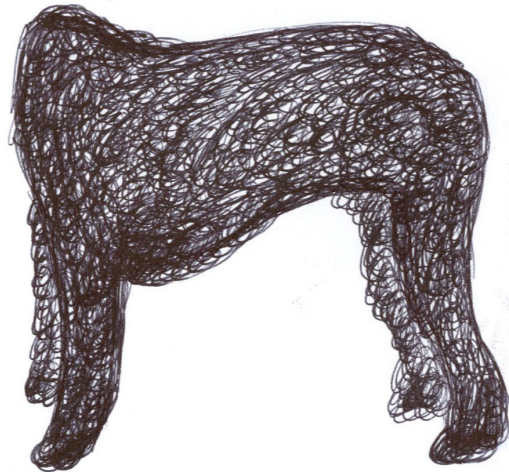
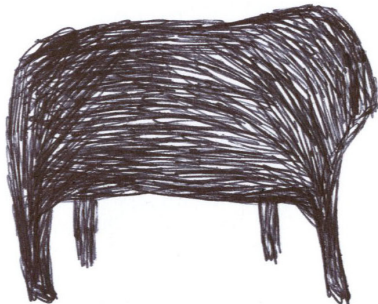
2.2 UNDERSÖKNING AV SJÄLEN

Tanken på att kunna utforska frågor kring om saker har en själ på ett kvantitativt/statistiskt sätt tilltalade mig. Det kändes både meningslöst och intressant på samma gång, och jag var intresserad av att se om det kunde leda till något oväntat. Därför konstruerade jag en undersökning bland personer i min omgivning där jag visade dem två saker i taget och bad dem bestämma vilken av de två de uppfattade hade *mest själ*. Efter det gick jag igenom de olika sakerna på samma sätt igen och frågade vilken av de två sakerna som jämförts med varandra som personen helst skulle vilja äga. Personerna som deltog i undersökningen kände mig, undersökningen genomfördes i mitt hem och bestod av saker därifrån (som var mina eller som tillhörde personen som vanligtvis bor i det rum jag hyrde). Jag försökte välja saker som hade likvärdig/samma funktion att jämföra med varandra, exempelvis papperskorg och papperskorg eller mobiltelefon och mobiltelefon. Jag har inte presenterat något samlat resultat av undersökningen i min rapport utan har främst använt den som ett verktyg för mig för att kunna närma mig och diskutera tingens själ. Trots att jag bad deltagarna i undersökningen att bara välja en av två saker utan att motivera varför så ville de ändå alltid förklara (för mig och för sig själva) varför de gjorde det val de gjorde. Det ledde till att undersökningarna gick från att vara en kvantitativ undersökning till att bli samtal kring sakerna som gav idéer och tankar. Motiveringarna gav en ledtråd till vad det var hos sakerna som deltagarna uppfattade som själfullt eller själlöst. Saker som uppfattades som gamla/använda tenderade ofta att vinna i mest-själ-tävlingen. Personerna som var med i undersökningarna kände ju som sagt mig och saker som var mina tenderade att ha mer själ än de saker som jag inte ägde, med motiveringen att sakerna förknippades med mig. Dock hade inte personerna samma erfarenhet av mig tillsammans med de olika sakerna vilket ledde till att tingen hade olika mycket själ beroende på vem som bedömde, även om motiveringen visade sig vara den samma. Det var intressant att se att deltagarna inte hade samma uppfattning om vilka saker som hade mer eller mindre själ, även bortsett från ägar/minnesfaktorn.

2.3 LEVANDEGÖRA

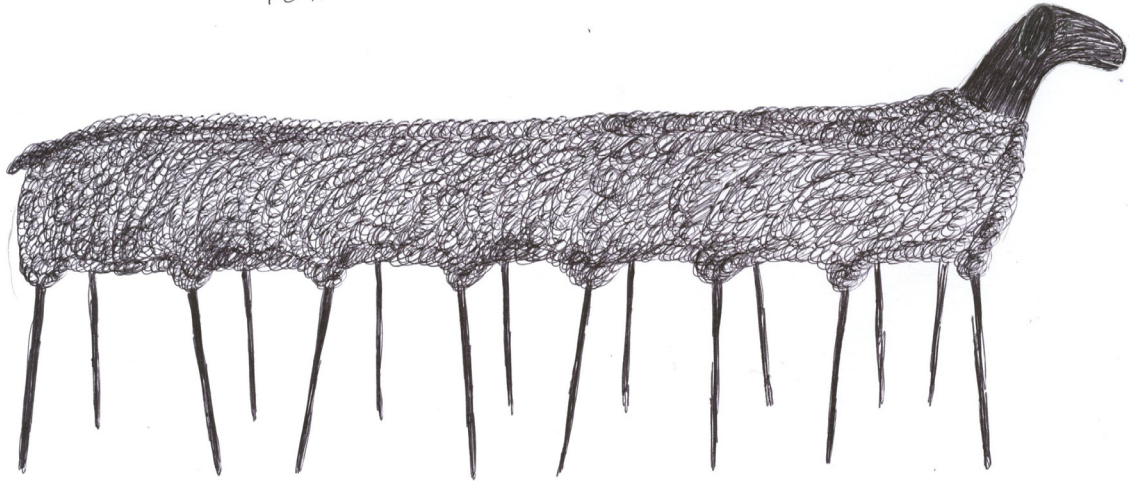
I mitt skissarbete har jag försökt ge saker liv genom att efterlikna något levande. Jag har sökt efter saker som gör att vi knyter an till ting och som gör att vi uppfattar något som levande. Jag har tittat på vad som händer om man ger saker ansikten eller om man låter dem efterlikna djur. Människor gillar ju generellt (vissa) djur och vi använder dem ju ofta som sällskap. Olika arter förknippas med speciella egenskaper eller personligheter. Exempelvis har jag nedan skissat olika hundraser. Jag har lämnat ute deras huvuden för att se om deras gestalter ändå förknippas med en speciell ras. Jag ville också se om de fortfarande uppfattas som varelser, eller om de blir till något annat.

CHEAP CHEAP SHEEP :-

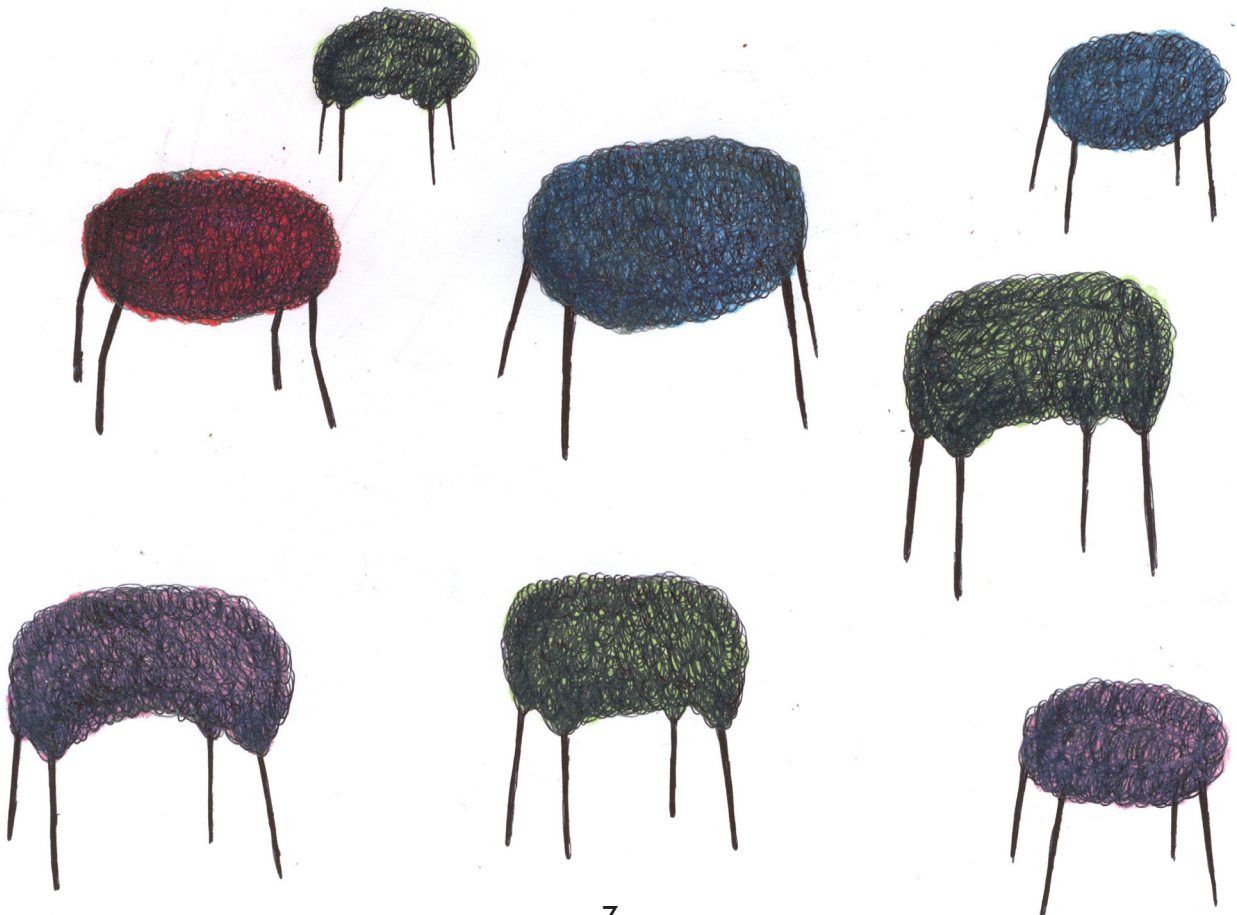
FOOD FUR GMO MASSPRODUCTION INDUSTRY

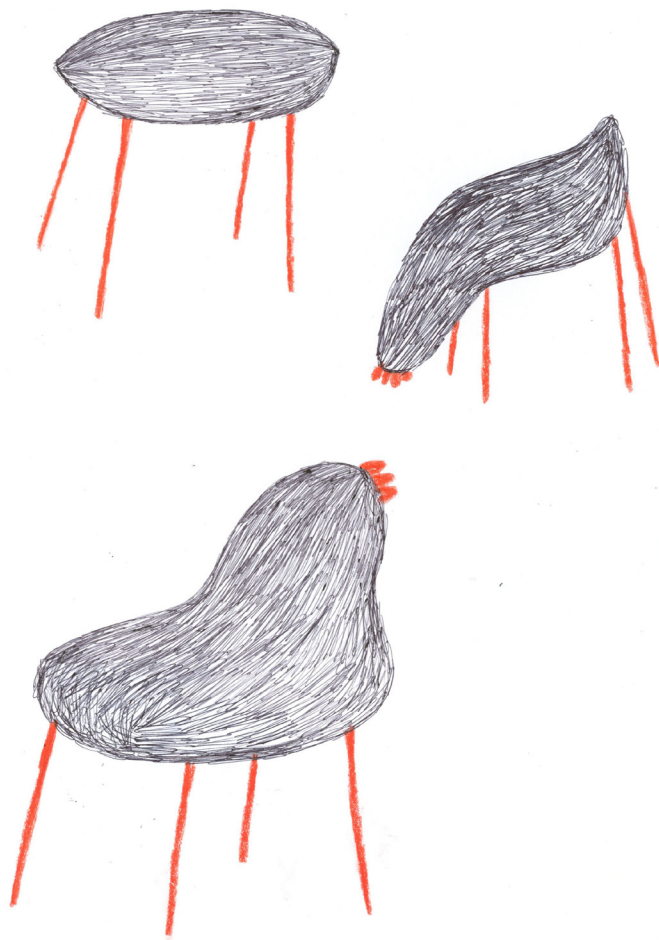
STUFFED CHEAP SHEEP SHEEP BENCH
FOR PUBLIC SPACES

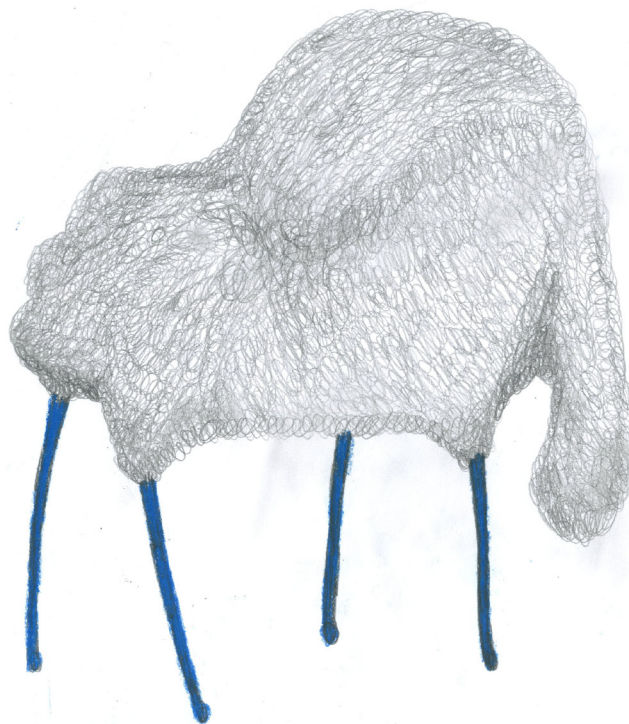
= sheep fur + metal legs

FÅR FÅR FÅR? SHEEP SHEEP SHEEP!

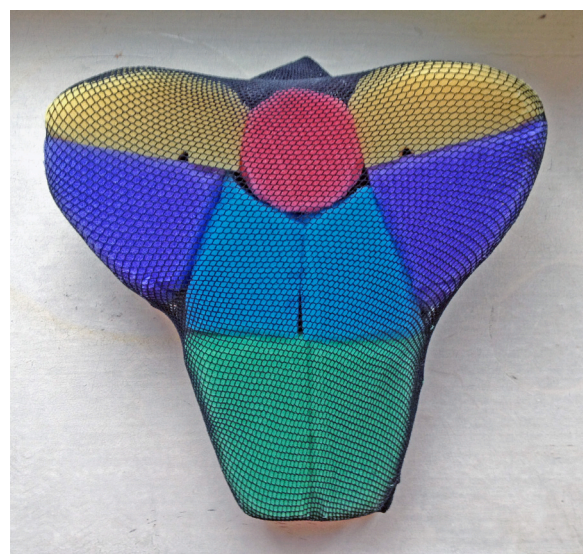
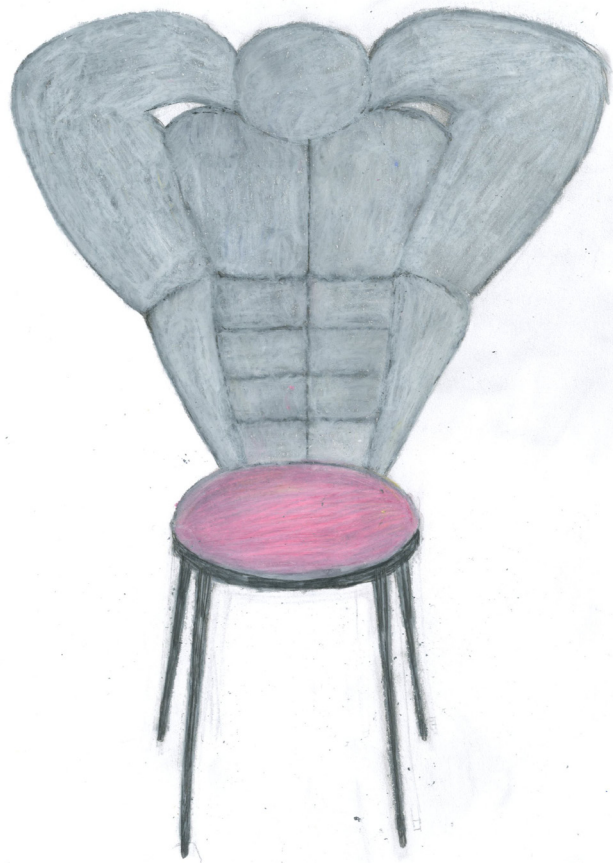
material och betydelse - text: jästskinnat

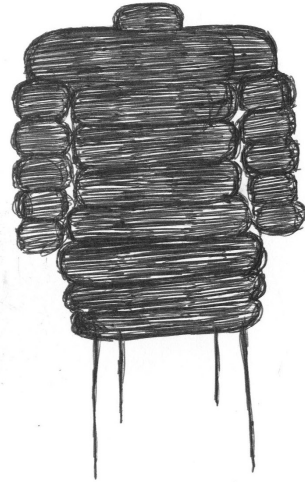
En annan faktor i att göra saker "levande" har varit att ge saker kroppsdelar och annat sådant som människor och djur har.

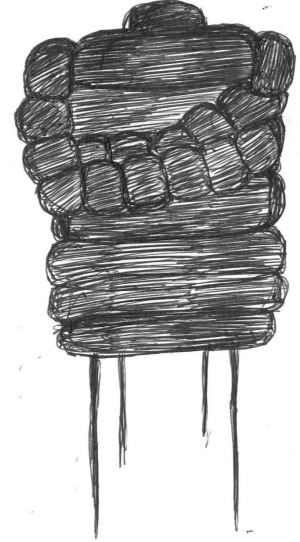
Jag har gett stolar mänsklig gestalt, till exempel *Bodybuilderstolar*. Genom att göra en stoppad stol med en stor överkropp och en liten rumpa och smala ben ville jag ge känslan att man sitter i knät på en fluffig bodybuilder.

Tonåringar/Puppor:

..eller knutna

armarna längs sidorna...

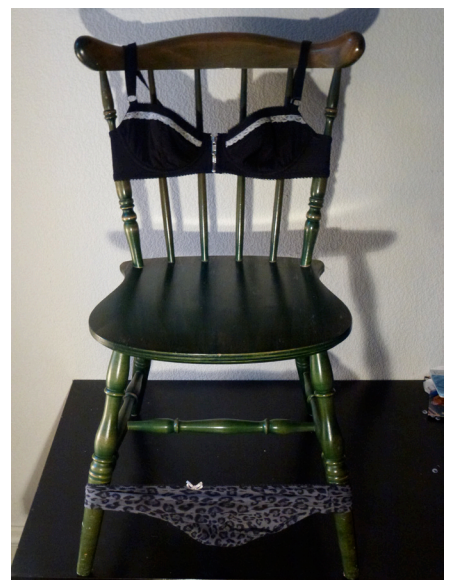
1. Stolar med dunjackor

2. Stolar med dunjackor håller om varandra

2.4 ATT KLÄ UT STOLAR

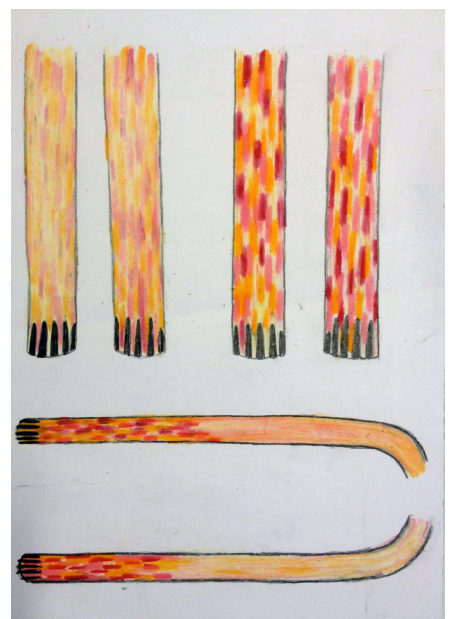
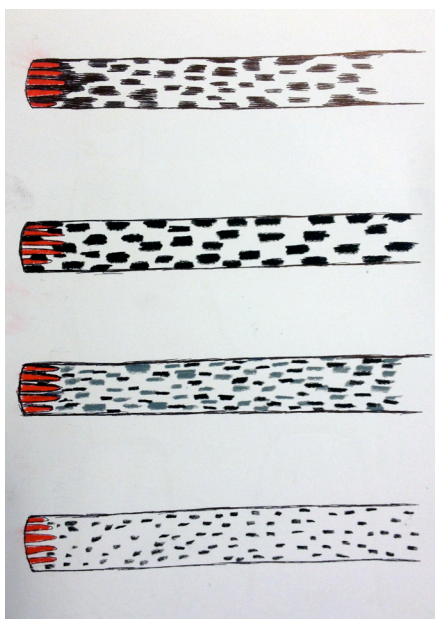
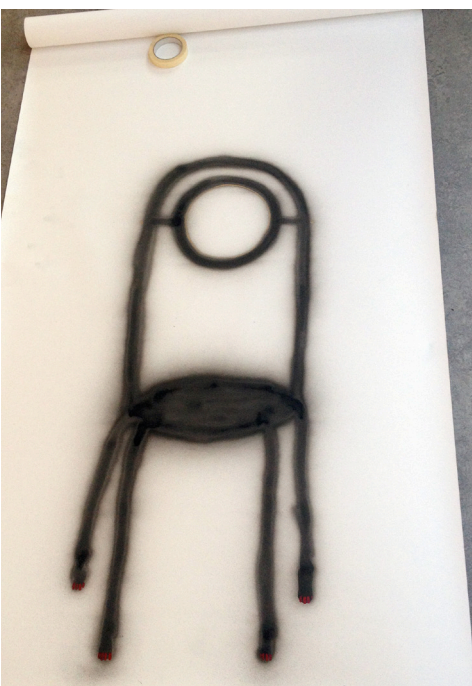
Jag experimenterade med att ge stolar en mänsklig gestalt och en personlighet eller identitet genom att klä dem i människokläder och accessoarer.

2.5 TECKNING OCH ATT ÖVERFÖRA TECKNING TILL VERKLIGHET

Tecknandet är ett sätt för mig att söka efter idéer och efter form. Att teckna har varit ett viktigt verktyg för att söka efter uttryck och sätta bild på mina tankar. I en bildvärld är de flesta tankar möjliga. Att få se en tanke i bild gör att det känns mer möjligt att faktiskt också förverkliga den i verkligheten. Att överföra en bildvärld till den levande världen kan dock ibland vara svårt. Det tvådimensionella är inte alltid direkt överförbart till en tredimensionell värld. Ofta krävs det ett nytt uttryck och en ny form vilket innebär att man tvingas omarbета eller vidareutveckla idéer. De idéer jag fått under skissarbetet har jag varit tvungen att arbeta med att översätta till en annan form för att de ska kunna vara möjliga. Ofta kanske idén eller formen är tydlig för mig i tanken, men att hitta ett sätt att få någon annan att förstå tanken eller känslan kräver att man hittar sätt för att kommunicera och visualisera detta. För mig har motståndet i arbetet varit när jag ska ta idé närmare verklighet. Första steget mellan tanke/teckning har varit att bygga modeller i mindre skala. Materialet har då kommit in med möjligheter och motstånd. För att göra modeller av stoppade möbler, som exempelvis *Bodybuilderstolar*, har jag byggt former av tvättsvampar. Fluffigheten är en så viktig del av den stolen att det kändes fel med modeller i ett hårt material, exempelvis, lera. Spegelstolarna, *Själven*, som var de stolar som jag valde att bygga i verkligheten för att ha med på examensutställningen. Jag föreställde mig dessa tillverkade i stålror, delvis för att jag upplever att man kan "teckna" med dem. Som material är de både tunna, tunga och lätta och kan användas för att skapa både rundade och väldigt vassa uttryck med. Jag hade en del problem med att hitta rätt material för att tillverka modeller med det uttryck jag föreställde mig. Först när jag började bygga modeller av enbart virad ståltråd tyckte jag att jag närmade mig. När modellerna sedan skulle överföras från ståltrådsmodeller till verkliga stolar i metallrör, kändes det först som att de återigen förlorade något. Jag saknade den skevhet som hade funnits i teckningarna. Jag spraymålade dem i fullskala och gillade uttrycket i dem bättre än den ganska stela känsla som formade blanka stålror ger. Att skevheten försvann var något som jag var tvungen att arbeta mycket med. Jag tvingades lära känna materialet och forma stolen på plats nere i verkstaden och inte utifrån någon ritning. Att tänka bortom stålrorfärgen som stolen hade under arbetet i verkstaden blev också viktigt. Jag experimenterade med flera olika färgkombinationer, men i slutändan blev de svarta, som ursprungsteckningarna.

2.6 STOLEN

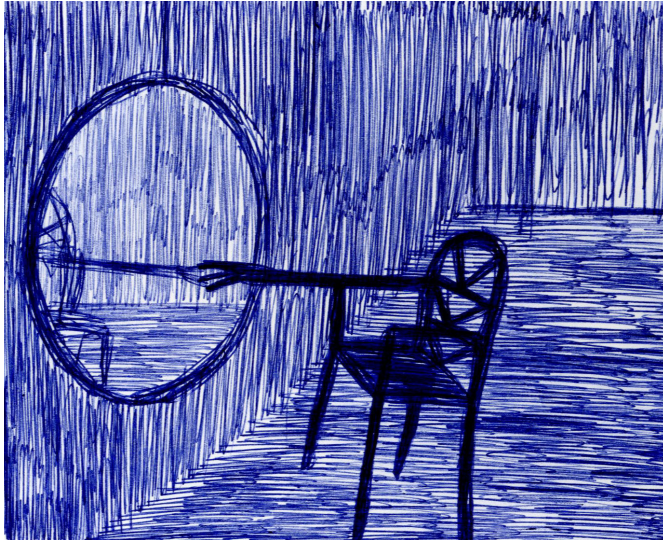
Under projekt kom i stort sett alla idéer halvt omedvetet att handla om sittmöbler, och då framförallt stolar. Jag upplever att man ofta har en mer personlig relation till möbler man sitter i än till många andra möbler. Vi ställer krav på sittmöblerna och uttrycker ofta vår uppskattning eller vårt missnöje inför dem. Att man sitter på en stol innebär ju att man kommer den väldigt fysiskt nära. Man blir ett med stolen för en stund. Den kan få oss att känna oss avslappnade, stora, små, rastlösa, bekväma, stela, irriterade eller få oss att få ont och känna smärta.

*Stol att hålla i handen,
för nervösa eller rastlösa.*

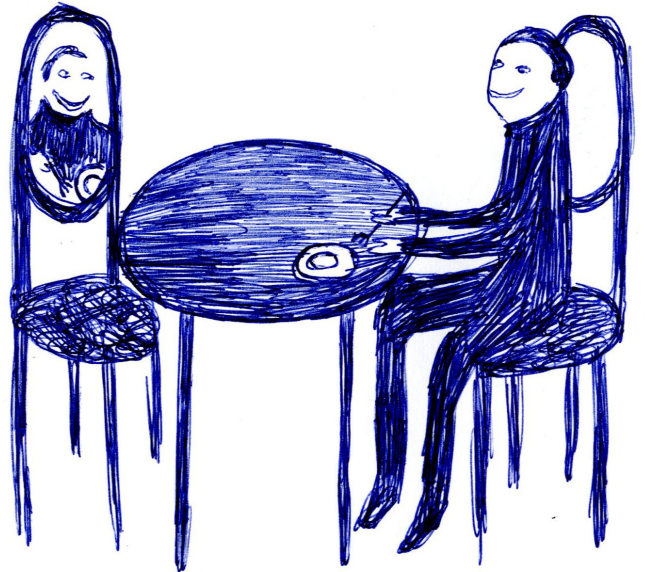

2.7 SPEGELN

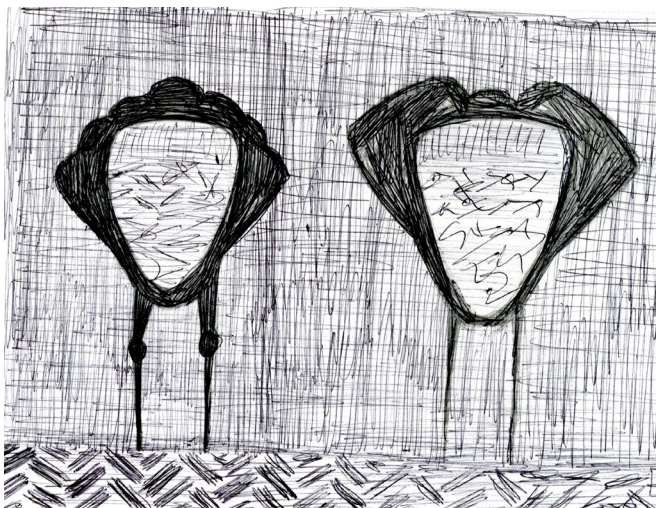
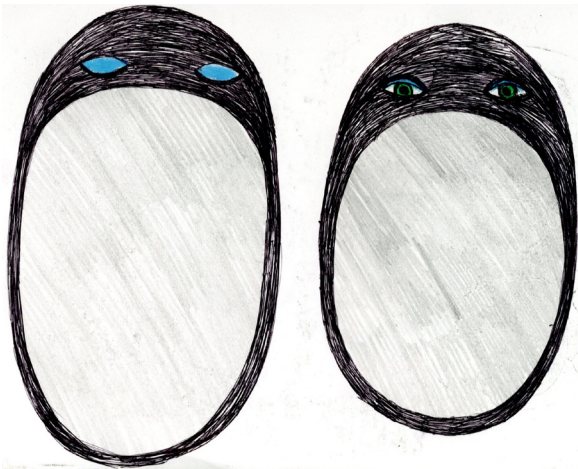
Tidigt i skissarbetet kom spegeln in som ett ting som vi vanligtvis har en daglig nära relation till. Ofta utan att fundera över själva spegeln i sig, utan främst över den bild som den ger av oss. Relationen till spegeln/spegelbilden är en relation till oss själva. Spegeln och *att spegla sig* återkom ofta under skissarbetet i olika former.

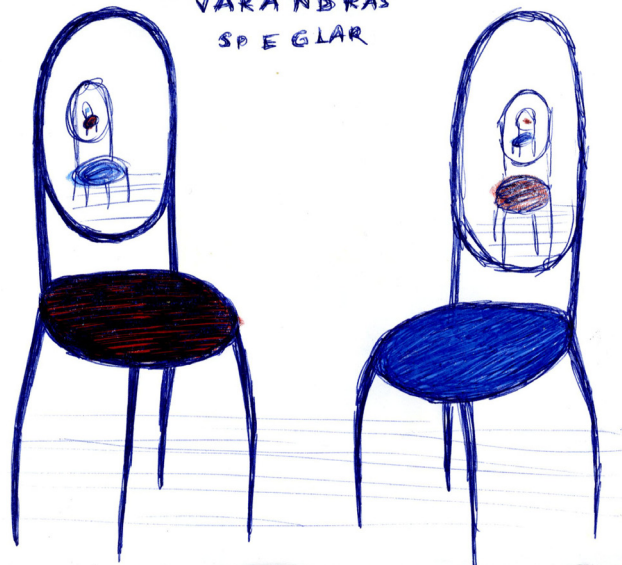
S P E G E L S T O L

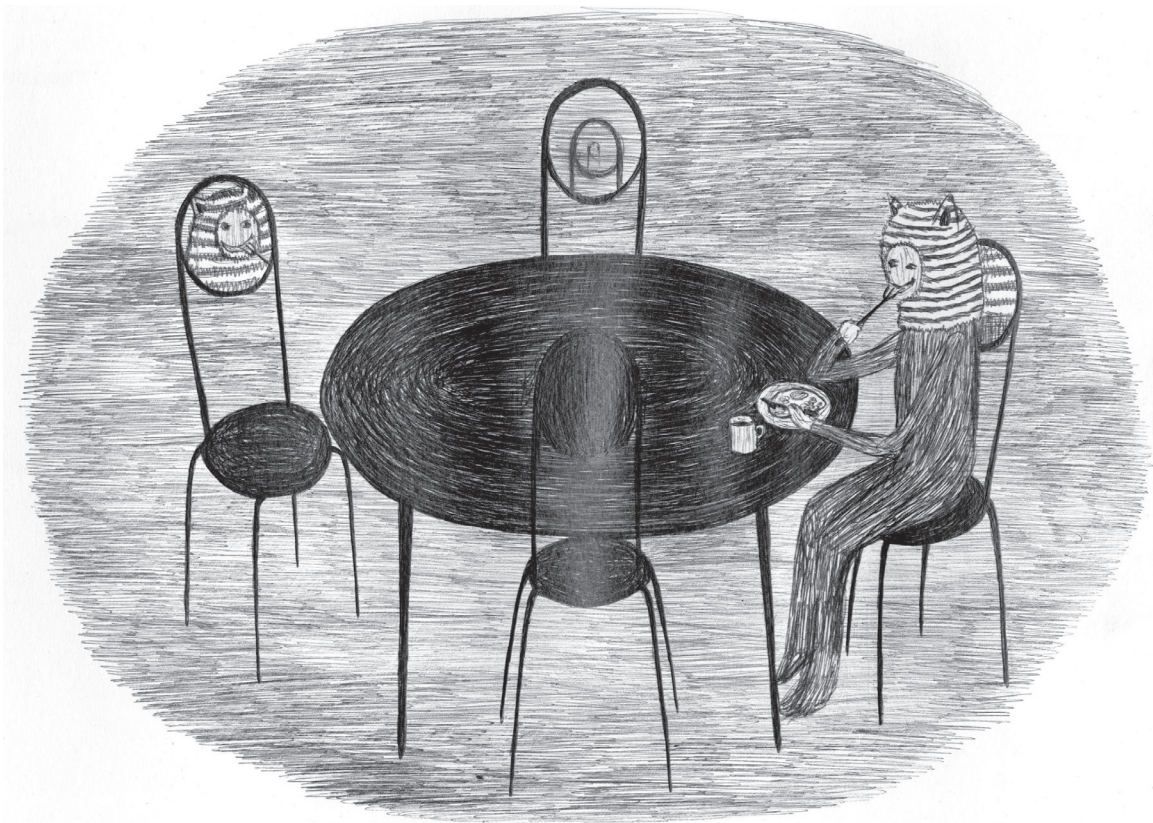

REFLECTION CHAIR

S P E G E L S T O L A R
V A R A N D R A S
S P E G L A R

2.8 SJÄLVET

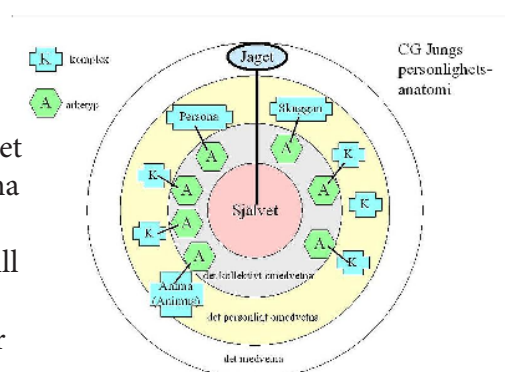
Jag ville göra någonting som skulle kunna ses som någon slags sammanfattning av mitt utforskande arbete att visa på examensutställningen. Jag valde därför att vidareutveckla idén om relationen till spegeln och de spegelstolar som jag skissat på som ett sätt att umgås med sig själv. Stolarna fick naglar/klor för att göra stolen till någonting levande med ben med tassor. Jag gav dem ett namn som man ofta gör med något som man har en relation till. Ett namn är en del av ens identitet. Spegelstolarna fick namnet *Självet*, (eller *Själven* när de är två). De är till för att kunna umgås med sig själv, men de kan också umgås med sig själva.

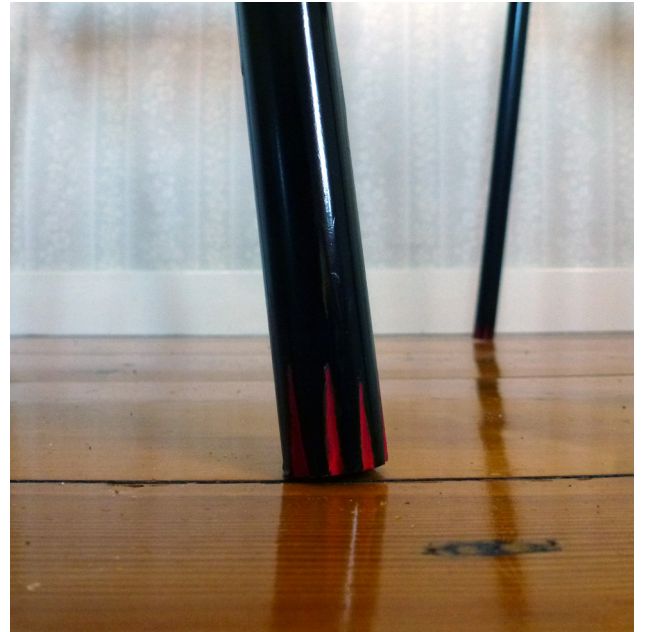
Självet enligt Wikipedia:

I CG Jungs psykologi är Självet en arketyp för enhet och helhet hos personligheten.

Självet är maktcentrum och omsluter både det medvetna och det omedvetna. Som med alla arketyper är det inte möjligt att känna dess natur. Enligt Jung demonstreras arketyper i sagor, myter och drömmar "som den överordnade personligheten – till exempel: kung, hjälte, profet, frälsare eller i form av helhetsymboler: cirkel, fyrkant, quadratura circuli, kors etc.". Självet är en autonom psykisk faktor som kan producera flöde av omedvetet material som jaget inte har kontroll över, vilket kan leda till ett neurotiskt tillstånd, som om det hanteras rätt leder till att personligheten förnyas. Upplevelse av Självet kan liknas vid en religiös upplevelse, eller som Jung uttrycker det "Självet skulle lika väl kunna kallas för 'Gud inom oss'".

(<http://sv.wikipedia.org/wiki/Självet>)

3.0 RESULTAT

3.1 DESIGNPROCESSEN

Dokumentationen av min process i dagboksform har varit viktig för mig i det här projektet. Den skedde i tre steg: delar från skissböcker och utforskning samlades i en projektdagbok i datorn, vilket jag sedan skrev ut och samlade i en pärm, vilket gjorde att det på så sätt blev fysiskt blädderbart. Istället för att ha saker spridda, kunde jag i dagboken lyfta in och samla det som jag just då tyckte hade störst betydelse. Vissa saker gavs på så sätt mer värde än andra. Tidigare har jag inte arbetat så. Istället för att leta mig tillbaka i skissböcker, böcker och bildinsamlingar har samlandet inneburit sammanhang och en grund att återvända till i framtida projekt. Målet med projektet var att utforska relationer och känslor till ting omkring oss, som ett sätt för mig att utveckla mitt förhållningssätt till form. Jag har under utforskandet funnit flera nya sätt att söka och finna form och ett nytt/förstärkt förhållningssätt och syn på objekt/ting/saker.

3.2 SLUTSATSER

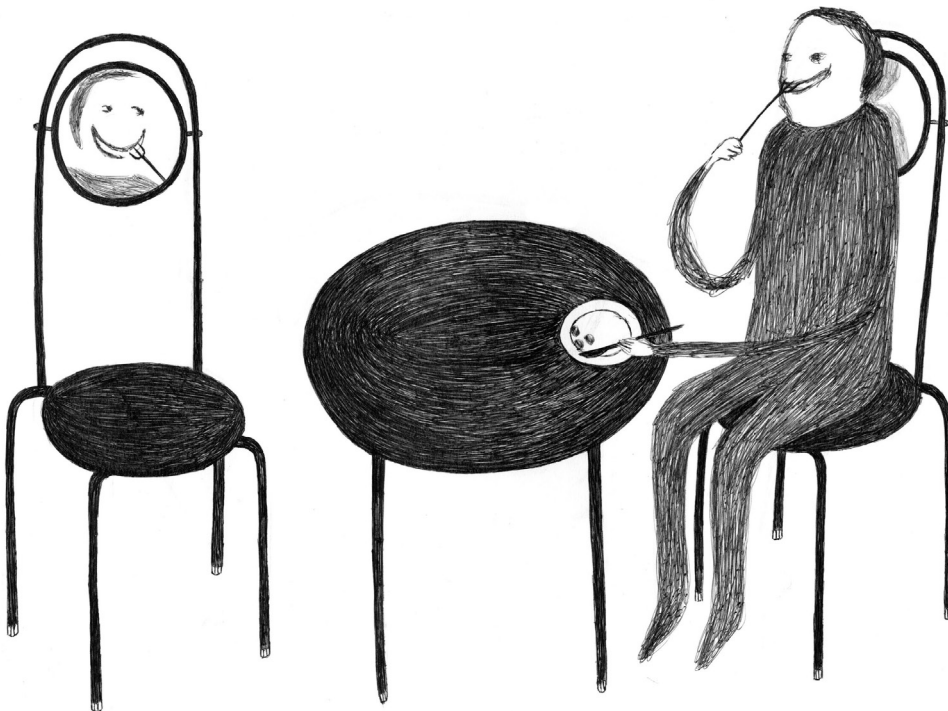
Jag ville utforska att vi utvecklar relationer och känslor för saker, och hur ting kan ha en egen identitet eller personlighet som gör att de kan behandlas som om det vore något levande. Hur döda ting kan få en personlighet och framkalla känslor hos en människa intresserade mig. Jag ville experimentera med vad som hände om jag behandlade möbler som personer/husdjur/dockor/något levande.

Vid experimenten där jag klädde ut pinnstolar i kläder fick de olika identiteter. Kläderna de hade på sig fick en betydelse. Pinnstolen fick plötsligt fler saker i sin identitet än att vara en grön pinnstol. Exempelvis en klänning gjorde att stolen kunde beskrivas som feminin. Att en stol ges människokläder kanske det inte nödvändigtvis automatiskt innebär att sakerna blir levande. Ibland såg det mer ut som att jag hängt en tröja på en stol. Dock upplevde jag att vissa kläder gav stolen en mänskligare gestalt. Till viss del gjorde det att jag uppfattade stolarna mer levande/mänskliga. Plötsligt kändes det som att jag satt i knät på en stol istället för på en stol. Det handlar ju också om hur man väljer att se, om man vill se stolen som en varelse eller inte. När stolen hade på sig kläder som förknippades med en speciell person fick stolen något av den personen. En sak kan bli en del av sin ägare. Ett band till ett ting, kan vara ett band till sig själv. Jag tror att ägande och ägare kan vara en viktig faktor för att man ska skapa ett känslomässigt band till ett ting. Det var också något som jag tyckte att man kunde se i min undersökning av vilka objekt man uppfattade hade minst eller mest själ. Det som tillhör mig själv eller människor i min närhet tenderar kanske för någon som känner mig upplevas ha mer "själ" än något som tillhör en främling. Jag menar att ett ting kan bli en del av sin ägare. Egna eller vänners saker laddas med minnen, associationer och känslor kring den tingen tillhör och händelser eller aktiviteter de förknippas med.

Min jakt efter själen i ett objekt var för mig ett sätt att få andra och mig själv att sätta ord på något obestämbar. I de svar och de eftersföljande reflektioner som deltagarna i min undersökning har haft tycker jag mig ha hittat vissa faktorer som man tycker vara förklaringar till varför vissa saker har mer eller mindre själ än andra. En sak som var tydlig (och något

övertäckande) var att uppfattningen kring vilka saker som hade själ skiljde sig åt. Tingens själ verkade snarare ligga i betraktaren än i tinget självt, och varierade beroende på betraktarens erfarenheter. Deltagarna tenderade att utse de ting som de förknippade med mig och hade minnen av att jag använt tillsammans med dem som mer själfulla. Den förklaring de gav var ofta en berättelse av något slag av ett minne när jag använt dessa ting. I annat fall var det ofta de ting som hade något gammalt eller använt över sig som betraktades som mer själfulla. Snygghet var också ett annat ord/faktor som dök upp i reflektionerna. Oftast i förbifarten och som man sedan försökte förklara innebörden av. Så har döda ting en själ? Jag svarar ja. På frågan var den i så fall sitter har såklart fortfarande inte ett "svar". Men det är något jag vill fortsätta undersöka, eftersom själva sökandet väcker nya frågor kring ting hos mig, och blir till ett arbetssätt.

Det här har varit ett examensarbete där resultatet ska visas upp på en examensutställning. För att dela mitt utforskande arbete byggde jag två spegelstolar; *Själven*. Spegelstolen, *Självvet*, är ett sätt att illustrera mitt utforskande kring reaktioner och känslor för ting. Den är en kombination av tanken att saker kan fungera som sällskap och av hur relationen till spegeln och vår egen spegelbild är en relation till oss själva. Genom att ge stolen naglar/klor ville jag uppmuntra till att den uppfattas som någonting levande, som kan ha/få en personlighet. Med spegelstolen kan man umgås med sig själv.

KÄLLFÖRTECKNING

LITTERATUR

Cornell, P, (1997) *Saker*. Smedjebacken: Smegraf Tryckeri

Sartre, J-P. (1949). *Äcklet*. Leck: CPI - Clausen & Bosse

WEBB

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Själ>

2013.03.27

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Självet>

t2013.03.27